

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ЗА НАВЧАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СТУДЕНТІВ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті проаналізовано основні підходи до контролю за навчальною діяльністю студентів ВНЗ. Висвітлено зміст та основні складові компоненти контролю в умовах кредитно трансферної системи навчання. Висвітлено основні функції контролю та визначено основні підходи до визначення рівня досягнень студента у навчально-виховному процесі, а також встановлено особливості контролю в умовах реформування вищої освіти, окреслено перспективи вдосконалення контролю на основі запровадження тестів.

Main approaches is analysed In article to checking for scholastic activity student. The Considered contents that main forming checking in condition credit systems. Will revealed main functions of the checking and is characterized main approaches to determination level achievements student, is installed particularities of the checking in condition of реформирования higher education, as well as is marked prospects of the improvement of the checking on the grounds of introduction test.

Входження України до єдиного європейського освітнього простору в рамках Болонського процесу вимагає запровадження нових стандартів вищої освіти. В умовах реформування вищої освіти проблема контролю за навчальними досягненнями студентів набуває особливої актуальності. Якість освіти тісно пов'язана із моніторингом усіх складових навчально-виховного процесу, а тому чим об'єктивніший контроль та оцінювання, тим якіснішою вважається освіта. Єдину дидактичну та методичну систему контрольної діяльності, яка спрямована на чітке виявлення результатів навчального процесу й на підвищення його ефективності називають педагогічним контролем. Зазначимо, що контроль за навчальними здобутками та їх оцінка завжди були важливими складовими навчального процесу. Під поняттям “контроль” в сучасній педагогічній науці розуміють виявлення, вимір і оцінку результатів навчально-пізнавальної діяльності тих, хто навчається.

Результати контролю навчально-пізнавальної діяльності виражаються в оцінці. Педагоги і психологи аргументовано доводять, що жоден процес засвоєння знань без контролю та оцінки не можливий. Науковці переконані у тому, що контроль та облік знань повинен розвивати ініціативу та творчі здібності студентів а в кінцевому результаті сприяти професійному становленню майбутніх фахівців.

Мета статті – проаналізувати сутність контролю за навчальною діяльністю студентів та охарактеризувати основні перспективи удосконалення процедури контролю на основі запровадження тестів у системі моніторингу якості освіти. *Завдання:* охарактеризувати основні функції контролю; дослідити основні підходи до визначення рівня досягнень студента у навчально-виховному процесі; встановити особливості контролю в умовах кредитно-трансферної системи навчання.

Забезпечення своєчасного та надійного контролю та оцінювання знань, умінь, навичок студента слід розглядати як фактор підвищення якості всієї навчально-виховної роботи. Контроль й оцінювання навчальних здобутків студентів були в центрі уваги М.О. Архангельського, К.Г. Делікатного, М.Т. Калинчука, Г.Ю. Ксьондзової, В.О. Онищука, Т.С. Панфілова, М.М. Покровської та інших. Більшість науковців аргументовано стверджує, що контроль необхідний не тільки для управління засвоєнням і повторенням матеріалу, а й має велике виховне значення, він дисциплінує студентів, виховує у них відповідальність за виконання роботи, привчає до систематичної, планомірної роботи, викликає бажання змагатись за кращі показники результатів навчання.

Аналіз джерел [2; 4; 6] дозволив виділити наступні *функції контролю* й оцінювання навчальних досягнень студентів: контролююча, діагностично-коригуюча, стимулюючо-

мотиваційна, навчальна, виховна. Зокрема, контролююча функція передбачає визначення рівня досягнень окремого студента, що дає змогу викладачеві своєчасно планувати і коригувати методику викладання навчального матеріалу. У процесі реалізації означеної функції педагог, перш за все, усвідомлює, що контроль є механізмом виявлення і оцінки виконання прийнятих рішень, досягнення цілей, порівняння запланованих результатів з фактичними досягненнями. Діагностично-коригуюча функція допомагає виявити та з'ясувати причини труднощів, які виникають у студентів під час навчання, встановити прогалини у знаннях і вміннях та коригувати навчальну діяльність. Стимулюючо-мотиваційна визначає таку організацію оцінювання навчальних досягнень студентів, коли його проведення стимулює бажання покращити свої результати, розвиває відповідальність та формує мотиви навчання. Навчальна зумовлює таку організацію навчального процесу, яка сприяє повторенню, уточненню і систематизації навчального матеріалу, вдосконаленню фахової підготовки студента. Виховна передбачає формування вміння відповідально і зосереджено працювати, застосовувати прийоми контролю й самоконтролю.

Охарактеризовані функції контролю тісно пов'язані з рівнем навчальних досягнень. Сучасна парадигма освіти спрямована на те, що саме рівень навчальних досягнень студента виступає основним об'єктом навчання. При цьому особистість студента часто переноситься на другорядну позицію. Ми переконані, у тому що оцінювання студента повинно розпочинатися з самої особистості, розвитку її духовних та творчих можливостей. Роль навчання зводиться до забезпечення становлення такої особистості, яка здатна створити якісні зміни в сфері своєї професійної діяльності. Звідси, особистість, що отримує освіту, охоплюється внутрішнім зворотним зв'язком, який дає можливість студенту самостійно підняти рівень навчання, а викладачеві розглядати студента як об'єкт і суб'єкт управління. При цьому дієвість та ефективність впливу викладача на продуктивність діяльності студента значною мірою залежить від однієї з умов реального управління – обов'язкового та якісного зворотного зв'язку.

Зазначимо, що в навчальному процесі зворотний зв'язок відіграє важливу роль, адже це інформаційний процес, який дозволяє викладачеві отримати дані про результати пізнавальної діяльності студента на конкретному етапі навчальної роботи. Наявність такої інформації дозволяє чітко оцінювати рівень засвоєння навчального матеріалу, формування професійних умінь та навичок, визначати зміст і напрям подальшої навчальної діяльності студента.

Як зазначає Л.І. Джулай, за характером впливу зворотний зв'язок може бути позитивним і негативним [2]. Відповідно коли вихідні показники системи, впливаючи на чинники входу, посилюють їх дію, зворотний зв'язок вважається позитивним, у випадку стабільності чи послаблення функціонування системи – негативним. Варто відзначити, що саме зворотний зв'язок дає можливість визначити рівень навчальних досягнень конкретного суб'єкту навчання (студента).

С.М. Гончаров, В.С. Мошинський [1] виділяють *три основних підходи до визначення рівня досягнень студента* у навчально-виховному процесі, а саме: критеріально-орієнтований, нормативно-орієнтований, індивідуально-орієнтований підхід. Дамо коротку характеристику виділеним підходам.

Критеріально-орієнтований дозволяє визначити, наскільки особистість досягла заданого рівня знань, умінь та навичок. Цей рівень визначається як обов'язковий результат навчання (освітній стандарт). У даному випадку рівень досягнень конкретної особи не залежить від того, яких результатів досягли інші. У ході реалізації такого підходу результати можуть інтерпретуватись двома способами. У першому випадку робиться висновок про те, засвоєно чи не засвоєно матеріал, що перевіряється (досягнуто стандарт чи ні). У другому випадку визначається рівень засвоєння відповідного матеріалу (на якому рівні засвоєно стандарт або який відсоток від усіх вимог стандарту засвоєно).

Нормативно-орієнтований підхід націлений на певні статистичні норми, які визначаються для даної сукупності осіб. У ході проведення таких вимірювань відбувається розподіл осіб за рангами. Незалежно від того, яка шкала використовується, здійснені вимірювання не дають повної та достовірної інформації щодо досягнення тих чи інших цілей навчання.

Індивідуально-орієнтований підхід орієнтований на індивідуальні норми конкретної особи, на реальний рівень її навчальних досягнень у даний момент часу. Результатом вимірювань у цьому випадку є темп засвоєння та обсяг засвоєного матеріалу.

Виявлення рівня опанування студентом змісту навчального матеріалу як інтегрованого результату його навчальної діяльності, його компетенції виступає об'єктом оцінювання. Залежно від ступеня компетентності студента у певній галузі розрізняються такі *чотири рівні навчальних досягнень*: низький (рецептивно-продуктивний); середній (репродуктивний); достатній (конструктивно-варіативний); високий (творчий). У загально-педагогічному плані ці рівні визначаються такими характеристиками: низький – характеризується дифузною розсіяними уявленнями про предмети та явища, за яких студент може відрізнити їх від інших; середній – передбачає уміння вказувати на ознаки поняття (явища), здатність вирішувати найпростіші завдання за зразком; достатній характеризується знанням суттєвих ознак понять (явищ), оперування ними, тобто вирішуються стандартні завдання, студент не вміє переносити знання і використовувати їх в інших навчальних ситуаціях; високий передбачає засвоєння не лише суттєвих ознак поняття, а і його зв'язків з іншими, студент здатний використовувати його у нестандартних ситуаціях.

Зазначимо, що при виявленні рівня опанування студентами знань, педагогічна діяльність викладача повинна бути спрямована не тільки на формування в студентів професійних знань, умінь і навичок, але й на розвиток їх розумових здібностей, які забезпечують ефективну професійну (фахову) діяльність і соціальний прогрес (як віддалений результат).

Аналіз наукової літератури [3; 5] свідчить про те, що важлива роль у забезпеченні високої якості освіти та формуванні конкурентноспроможних фахівців в умовах Болонського процесу належить системі контролю та оцінювання навчальних досягнень студентів за умов кредитно-трансферної системи навчання, на основі якої відбувається організація навчального процесу в більшості ВНЗ в Україні. Запровадження кредитно-трансферної системи є важливим фактором для стимулювання ефективної роботи як викладача, так і студента. При цьому суттєво збільшується час їх безпосереднього індивідуального спілкування.

Зазначимо, що основними *принципами* контролю та оцінювання знань і умінь студентів на основі кредитно-трансферної системи організації навчального процесу є прозорість, об'єктивність, індивідуальність та певна уніфікованість [5]. Головне завдання при цьому – досягти найбільш ефективного та об'єктивного оцінювання, яке повинне одночасно виконувати контролюючу й мотивуючу функції.

Отже, організація контролю повинна ґрунтуватися на виконанні визначених *вимог*, до яких, передусім слід віднести:

- 1) визначення мети контролю знань. Контроль знань потрібно підкорити поставленій меті навчання. Формулювання мети повинно орієнтуватися на зміст навчального матеріалу, засвоєння якого буде контролюватися. Сама ж мета повинна бути спрямована на вирішення конкретних завдань орієнтації навчального процесу і його елементів, оскільки контроль відображає результат навчання, освіти і виховання, а його основні функції підкорені загальній меті навчання;
- 2) встановлення конкретних, об'єктивно необхідних результатів контролю знань. Загальна мета контролю повинна конкретизуватися через принципи його організації. Показниками ж результату контролю є знання, вміння і навички;
- 3) знаходження видів та методів об'єктивного контролю. Ця вимога реалізується одночасно через функції контролю і принципи організації педагогічного контролю.

Контроль повинен розглядатися як структурний компонент у системі професійної підготовки майбутніх фахівців. У процесі контролю потрібно визначати не тільки рівень знань студентів. Не менш важливо встановити, чого вони не знають і не вміють і як це виправити. При цьому контрольно-оцінювальна діяльність повинна розглядатися як структурний компонент у системі професійної підготовки майбутніх фахівців.

Аналіз вимог щодо організації навчання за кредитно-трансферною системою навчання дозволяє стверджувати, що контроль знань і умінь студентів має бути організований належним чином. Метою контролю і оцінювання є перевірка низки запланованих параметрів знань та умінь, серед яких важливими є такі як: повнота, структурність, інтегрованість, рівень засвоєння тощо. Сьогодні особливої уваги набуває виконання завдання у тестовій формі. Зазначимо, що тестовий контроль поступово витісняє інші традиційні види контролю знань, зокрема, усну та письмову перевірку. Тест виступає однією із найбільш технологічних форм проведення контролю та оцінки якості знань, що має певні переваги: об'єктивність і справедливість оцінки знань; відсутність стресів та переживань, негативного психологічного впливу на студента; можливість порівняння оцінок з однієї і тієї ж дисципліни щодо викладачів факультету дозволяє одержати об'єктивний результат про рівень підготовки студентів, а також і якість викладання; можливість широкого використання технічних засобів та персонального комп'ютера, що підвищує ефективність і якість роботи викладачів; можливість заощадження часу викладачів і студентів. Таким чином, саме тестування виходить на перший план у кредитно-трансферній системі організації навчальної діяльності.

Отже, під час організації процедури контролю викладачеві слід брати до уваги функції контролю, чітко враховувати рівень досягнень студента у навчально-виховному процесі, а також враховувати особливості контролю в умовах кредитно-трансферної системи навчання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гончаров С.М., Мошинський В.С. Вища освіта України і Болонський процес. –Рівне: НУВГП, 2006. – 142 с.
2. Джулай Л.І. Система контролю знань і умінь студентів: загальна теорія та практика у підготовці медичних сестер: Монографія. – Львів: Сполом, 2007. – 180 с.
3. Журавський В.С. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти: Наук.-метод. вид. / В.С. Журавський, М.З. Згуровський. – К.: Політехніка, 2003. – 195с.
4. Основи педагогічного оцінювання. Частина I. Теорія / За заг. ред. І. Булах – К.: Майстерклас, 2005. – 96 с.
5. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003-2004 рр.) / За ред. Кременя В.Г. – Тернопіль: Вид-во ТДПУ, 2004. – 147 с.
6. Педагогіка: Навчальний посібник./ Н.Є. Мойсенюк. – 4-те вид., доп. – К.: Педагогіка, 2003. – 613 с.

УДК 378

В.Ю. Коваль

ВПЛИВ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ НА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МІЖСОБИСТІСНИХ ВІДНОСИН

У статті розглядається вплив студентського самоврядування на формування культури міжособистісних відносин студентів та проблеми організації студентського самоврядування у вищому навчальному закладі.

The influence of students' selforganizing on the forming of culture of students' interpersonal relations and the problems of the order of students' self. Organizational in the High Educational Establishments are considered in the article.